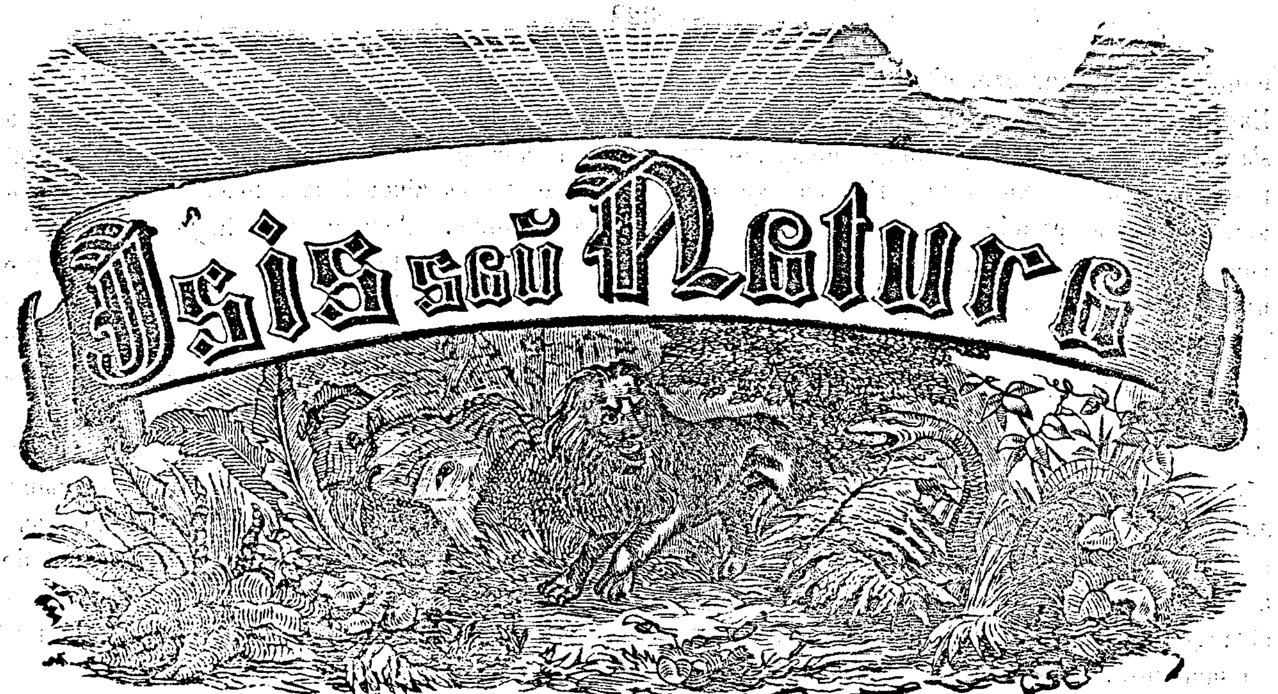


JURNAL

ПЕНТРȣ РЕSПÎNDIРЕА ШТIINЦЕЛОРȣ NАТȣРАЛЕ ШI ESАКТЕ, ÎN ТОАТЕ КЛАSЕЛЕ

Redigeatȣ

de

PROFESOR DOCTOR IULIUS BARASH.

№ 41. (Anȣлȣ алȣ patрȣлеа) Бȣкȣрешtї 8 Noeoтвrie, 1859.

Istopiea natȣралъ a бȣкътъpieї.

I. Misiȣnea бȣкȣtȣpiei.

Îmпреџiȣрареа каре а fъкȣtȣ къ în timпȣ-piле noastpe, штiinџеле natȣрале аȣ devenitȣ o napte intеgралъ а вieџeї пȣбліче а попȣліlорȣ; Îmпреџiȣраре каре а контрiбȣitȣ тȣлtȣ а fаче штiinџеле natȣрале fрȣktifеpe шi креatoаpe, este легътȣра intimъ че esistъ între ачеste штiinџe шi intереsеле челе maї преціоаsе але вieџeї oamenilорȣ. Прекȣmȣ ка dintр'o sъmînџъ mikъ se desвoaлtъ ȣnȣ арборȣ mаpe џigantikȣ шi ma-жеstosȣ; asemenea se desвoaлtъ шi арборȣлȣ штiinџеї din niшte începȣtȣрї foapte miчї. O des-коперіре mikъ, neînsemnъtoape a ȣnȣї ximistȣ, a fostȣ каȣza къ ȣнеле џърї s'аȣ акоперitȣ кȣ niшte fабрiчї шi stабiлimente mаpї каре окȣпъ шi нȣtpeskȣ miї de локȣitорї. În zilele noastpe amȣ възȣtȣ къ o simплъ deskoперіре a ȣnȣї бо-tanistȣ în Англiea къ арборȣлȣ Бananȣ este kom-natiбiлȣ a peȣшi шi în кліma очеanieї, a fostȣ каȣza къ neste kiџї-ва anї nenȣmepoase insȣле але очеanieї s'аȣ акоперitȣ кȣ miї de бanan каре аȣ devenitȣ пîine de toate zilele пentpȣ miї de локȣitорї aї очеanieї. Eatъ шi ȣn алt esemплȣ алȣ inflȣinџеї mаpї a штiinџеї asȣпра indȣstpieї шi богъџieї попȣлiлорȣ. Kîndȣ ла înчепȣtȣлȣ ачеstȣї sекȣлȣ ла pesбелȣлȣ dintpe Франчiа шi An-глiа, Франчiа аȣ înkisȣ toate portȣріле Еȣропеї

пentpȣ корѣбiї anглeze, n'a maї пȣtȣtȣ съ вie ла Еȣропа вецеtале de mape din a кърора ченȣшъ s'a фъкȣtȣ soda. о mateрie foapte пeчesapie пentpȣ fабрiкацiȣnea съпȣнȣлȣї. Еȣропа ера atȣnчї ameninцatъ съ ръmiie фъръ съпȣнȣ. Че перспектiве tpiste! А авеа лinсъ de съпȣнȣ, este noate maї ръȣ de кitȣ d'a авеа лinсъ de teatpȣ. Че аȣ фъкȣtȣ гȣвернеле atȣnчї în Еȣропа? Аȣ însърчinatȣ пе oamenї de шtiinцъ a гъsi în Еȣропа ȣnȣ алtȣ обiектȣ natȣpалȣ каpе apȣ fi în stape съ pemплaseze în fабрiкацiȣnea съпȣнȣлȣї, лinsa de плante mapine. Ximistiї s'a пȣсȣ atȣnчї ла лȣкрȣ шi eatъ къ аȣ deskoпеpitȣ къ sîntemȣ în stape съ кiштiгъmȣ soda шi din sape de mape пpin tpaktapea ачeстeї съpї кȣ вitpioлȣ. Ба înкъ аȣ гъsitȣ къ ачеastъ metodъ dъ o sodъ maї бȣнъ шi maї eftinъ. Dȣпe че pesбелȣлȣ a înчetatȣ шi ера пepmisȣ iapȣ съ вie корѣбiї anглeze ла Еȣропа, niminea nȣ s'a maї rînditȣ a adȣче ла Еȣропа вецетале mapine пentpȣ съпȣнȣ, шi metoda нȣоъ a pъmasȣ чea ȣzitatъ шi întpeбȣinцatъ npetȣtindenea. Ка съ aiбъ чine-ва o idee de imnoptanцa ачeстeї pamȣpe нȣоъ a indȣstpieї Еȣponene, e destȣлȣ ка съ zічemȣ къ акȣmȣ se келтȣеште пе fie-каpe anȣ 60,000 mаже de вitpioлȣ нȣmaї пentpȣ a skoate soda din sape de mape. Se шi înкiпȣeskȣ акȣmȣ че нenȣmepoase indȣstpiї нȣоi аȣ eшitȣ пpin ачeastъ deskoперipe! Нȣmaї metaлȣ платin че este de tpeбȣinцъ a faче kazane пentpȣ препарацiȣne de atitȣ вitpioлȣ, a кaȣzatȣ окȣпapea de mii de лȣкpъtopї кȣ minepe de платine în Siбepia. Апоі dȣпe че se skimбъ sapea de mape in sodъ, pъmine ȣнȣ продȣктȣ нȣmitȣ апъ tape каpе iapȣ a devenitȣ акȣmȣ o indȣstpie mape fiindȣ къ din ачeastъ апъ tape se skoate газȣ клорȣ каpе sepвъ пentpȣ a спъла бȣmбакȣ шi алȣ faче албȣ ка zъпada. Нȣmaї пpin клорȣ a fostȣ nosiбiл anглieї a desвoлta întp'atita fабрiчiле sале челе mapi de *teistȣ* шi de бȣmбакȣ.

Еatъ o sepie de mȣлte *indȣstpiї* каpе нȣtpeskȣ акȣmȣ miї de oamenї, окȣпъ milioane de гaлбenї, îmбoгъцeskȣ statȣpї шi toate ачeстea пpodȣse пpin mika deskoпеpipe ximikъ къ tpaktîndȣ sapea de mape кȣ вitpioлȣ, ease sodъ! Еatъ ȣнȣ esemплȣ алȣ infлȣinцeї шtiinцeї asȣпpa вieцeї попȣлiлорȣ!

Аша dapȣ ръspîndipea шtiinцeї în попȣлȣ este o misiȣne sakpъ a ȣнȣї aȣtopȣ, a ȣнȣї жȣрналistȣ. Нȣ tpeбȣe съ pъmîie nічї o акцiȣne a вieцeї noastpe, nічї ȣнȣ колцȣ алȣ esistenцeї noastpe, ка съ zічemȣ аша, пeлȣminatȣ пpin лȣmina шtiinцeї. Аша dapȣ шtiinцa natȣpaлъ кȣ sopa sa ximie, нȣ tpeбȣe съ se sfieaskъ ка съ intpe кеapȣ în бȣкътъpie шi a ръspîndi aколо лȣmina пpoгpesъ шi saлȣtъ; къчї întp'adeвъръ, de mȣлte opї saлȣta ȣнȣї попȣлȣ depinde de лȣкрърiле saлȣtape a бȣкътъpieї sale.

Dap noate съ ne întpeбe чine-ва: че съ fakъ шtiinцa in бȣкътъpie? Оape ne înкiпȣimȣ a креа nostpї пȣоi *пentpȣ* kimistї a'ї întpeбȣinцa ка бȣкътapї? Nічї de кȣmȣ. Пpofesopiї de шtiinцe natȣpaле шi de ximie съ pъmîie ла каtedpiле лорȣ; sîntȣ totȣ maї бine плътiцї de кitȣ бȣкътapiї.

Алtȣлȣ noate съ ne обiекte: stpъmoшiї noшtpiї аȣ minкatȣ фъръ ажȣtopȣлȣ ximieї шi s'a нȣptatȣ бine, аȣ tpъitȣ шi аȣ îmбъtpînitȣ. Ачeстȣї каpе ne ва faче ачeastъ обiекцiȣne, o съ'ї ръспȣndemȣ: stpъmoшiї noшtpiї аȣ ȣмблatȣ în izлічї шi iminei, s'a нȣptatȣ бine, аȣ tpъitȣ шi аȣ îmбъtpînitȣ: oape este astъ кaȣzъ ка съ ȣpmъmȣ шi *noї* аша? Ȣnde apȣ fi atȣnчї прoгpesȣлȣ лȣmeї?

Агpiкȣлtopȣлȣ пȣne sъmînцъ în пъmîntȣ ка съ podeaskъ шi noї amȣ аpъtatȣ ȣnde-ва kitȣ de folositopȣ este пentpȣ агpiкȣлtopȣ a ȣpma mesepiea sa dȣпe повъцȣipiле шtiinцeї. Asеmenea шi кindȣ omȣлȣ mъnînкъ în toate zilele елȣ пȣne în корпȣлȣ съȣ nіште sъmînцъ ка съ podeaskъ aколо шi съ'ї dea вieaцъ шi sънъtate: кȣm dap noate съ'шi imaцine чine-ва къ пentpȣ ачeastъ операцiȣne, лȣmina шtiinцeї apȣ fi de пpisosȣ?

Ȣнȣ omȣ înцeлentȣ mъnînкъ ка съ tpъeaskъ (нȣ ка ȣнiї каpе tpъeskȣ ка съ mъnînче); skoпȣлȣ mînкъpiї нȣ este a ne skъпa de foame каpе este o simцipe foapte nеплъкȣtъ, прeкȣmȣ шtiȣ toцi, чi шi пentpȣ a нȣtpi корпȣлȣ nostpȣ; fiindȣ къ вieaцa noastpъ este o konsȣmaцiȣne kontiнȣatъ a корпȣлȣї nostpȣ. Корпȣлȣ nostpȣ se konsȣmъ în toate zilele шi în toate minȣtele; întokmaї кȣmȣ ȣнtȣлȣ se konsȣmъ în лamпъ în totȣ minȣtȣлȣ maї mȣлtȣ пe кindȣ apde лamпa. (Astȣ fелȣ, кȣ dpentȣ кȣвîntȣ filosofiї antiчї аȣ пpezentatȣ sȣfлetȣлȣ *вieцȣitopȣ* sȣб imaцina ȣнеї лȣmînъpї anpinse.) Аша dap, întokmaї прeкȣm

пȣtemŭ sъ zічemŭ къ лamпa apzîndŭ, se stinцe din minȣtŭ în minȣtŭ maĭ mȣлtŭ, aшa пȣtemŭ sъ zічemŭ къ omȣлŭ tpъindŭ, moape din minȣtŭ în minȣtŭ maĭ mȣлtŭ. Dap че facemŭ kîndŭ воimŭ къ o лaмпъ кape apde, sъ nȣ se stinгъ? Пȣnemŭ din timпŭ în timпŭ ȣntŭ-de-лemnŭ пȣoŭ. atȣnчĭ пe d'o napte apde лaмпa ші пe d'aлtъ napte вine ȣntȣ-de-лemnŭ лa лoкŭ; asemenea kîndŭ воimŭ ка віeaцa noastpъ sъ nȣ se stinгъ în кopпȣлŭ nostpȣ konsȣmatŭ (apsŭ), npin aktȣлŭ віeцeĭ, tpeбȣe sъ пȣnemŭ întp'însȣлŭ din timпŭ în timпŭ nȣtpimente пȣoĭ кape вopŭ pamплasa пe чeлe пepdȣte npin aktȣлŭ віeцeĭ. Nȣtpiminteлe în кopпȣлŭ nostpȣ, sîntŭ ȣntȣ de-лemnŭ пȣsŭ în лamпъ. Anoĭ, кȣ kîtŭ пȣnemŭ ȣntȣ-de-лemnŭ maĭ бȣnŭ ші maĭ mȣлtŭ întp'o лaмпъ, кȣ atîtŭ лaшпa apde maĭ fpȣmosŭ; asemenea кȣ kîtŭ пȣnemŭ în кopпȣлŭ nostpȣ matepiĭ nȣtpitiвe maĭ бȣne ші maĭ îndestȣлъtoape, кȣ atîtŭ віeaцa noastpъ se manifestъ к'o maĭ mape enepцie ші fopцъ. Ȣnŭ лȣкpъtopŭ кape mъnînкъ вine, noate sъ лȣкpeze вine; ȣnŭ каłŭ кape face mȣлte dpȣmȣpĭ, tpeбȣe sъ mъnînче maĭ mȣлtŭ opzŭ. Fie-кape oка de opzŭ maĭ mȣлtŭ кape o dъmŭ каłȣлȣĭ, penpe-zintъ o каłe de kîte-ва miĭ de пasȣpĭ maĭ mȣлtŭ пe zi. Fie-кape бȣкatъ de пîine ші de кapne кape лe mъnînкъ tъitopȣлŭ de лemne maĭ mȣлtŭ пe zi, penpezintъ o гpъmadъ de лemne tъiate maĭ mȣлtŭ în aчea zi. În каłŭ, opzȣлŭ se skimбъ în fopцa tpaцepiĭ tpъsȣpeĭ; în omȣлŭ пîinea ші кapnea sъ skimбъ în fopцa tъiatȣлȣĭ лemnȣлȣĭ шчл.

Dap nȣ nȣmaĭ лa tъietopȣлŭ de лemne mîn-кapea sa este пpodȣktiвъ, чі ші лa лitepatȣлŭ, poetȣлŭ ші fonкціonapȣлŭ Statȣлȣĭ кape шade toatъ zioa лa вipoȣлŭ лȣĭ лȣкpîndŭ, mînкapea este nечesapie, foлositoape ші se skimбъ în акцiȣnĭ; къчĭ ші aчeшtĭ oamenĭ, de ші nȣ mȣnчeskŭ кȣ mîineлe ші пiчioapeлe, totŭ mȣnчeskŭ, ба înкъ пpea mȣлtŭ. Чine nȣ ш'adȣче aminte къ dȣпe че a пetpeкȣtŭ kîte-ва ope кȣ meditaцiȣne, кȣ skpiepea ші кȣ коmпȣnepe, se simte ostenitȣ ші îĭ e foame ка kîndŭ apŭ лȣкpa кȣ tonopȣлŭ; de aчeea ші лitepaцiĭ, poeцĭ ші fonкціonapĭ tpeбȣe sъ mъnînче; anoĭ лa лitepatȣлŭ, бȣкata de пîine ші de кapne sъ skimбъ întp'o pomanцъ пȣoъ; лa poetŭ, întp'o поемъ пȣoъ; dapŭ лa fonкціo-napȣлŭ Statȣлȣĭ în «Deлa» (dosapŭ) кape кpeшte din zi în zi maĭ mȣлtŭ sȣб mîineлe saлe. E кȣnoskȣtŭ къ вestitȣлŭ poetŭ цepmanŭ *Schiller* aвea oбічeiŭ a se insпipa кȣ кafea neагpъ пentpȣ poeziiлe saлe, dap вestitȣлŭ *Lessing* вea шampaгnȣ kîndŭ вpea sъ înaлцe mȣza sa веseлъ пentpȣ kînteчeлe saлe admipaбiлe ȣnde kînta „глopiea вinȣлȣĭ ші fepічipea amopȣлȣĭ.“ Anoĭ în mȣлte ode (poezii sȣблime aлe лȣĭ Schiller, пȣtemŭ пpea вine sъ zічemŭ: Eatъ кafeaoa пpefъкȣtъ în odъ! Asemenea în mȣлte kînteче (шansonȣpĭ) веseлe aлe лȣĭ Лe-sinгȣ, пȣtemŭ sъ zічemŭ: Eatъ tpeĭ saŭ пatpȣ пaxape de шampaгnie devenite ȣnŭ kînteкŭ Ana-creoticŭ!

Aчeastъ împpeцiȣpape ape ші o mape in-fлȣinцъ naцionaлъ кape nȣ tpeбȣe sъ skane de вedepea eкonomistȣлȣĭ пoлitiкŭ ші a omȣлȣĭ de Statŭ. Eatъ esemплe: Nainte кȣ kîцĭ-ва anĭ, aŭ лȣкpatŭ лa ȣnŭ dpȣmŭ de fepŭ împpeȣnъ лȣкpъ-topiĭ fpanчezĭ ші лȣкpъtopiĭ anглezĭ; anoĭ кȣpînd s'a oбsepвatŭ къ de ші fpanчeziĭ epaŭ în лȣ-кpapea лopŭ maĭ aцipĭ ші maĭ цeniaлĭ, însъ neste zi s'a въzȣtŭ къ 10 anглezĭ aŭ лȣкpatŭ maĭ mȣлtŭ de kîtŭ 10 fpanчezĭ ші къ fpanчezȣлŭ nȣ epa în stape sъ пpodȣкъ o лȣкpape matepiaлъ aшa de mape întp'o zi ка лȣкpъtopȣлŭ anглezŭ. Anoĭ fiindŭ къ e шtiȣtŭ къ fpanчeziĭ mъnînкŭ пȣцinъ кapne ші mȣлtъ пîine, пe kîndŭ din kontpa an-глeziĭ mъnînкŭ пȣцinъ пîine ші mȣлtъ кapne, aŭ înчepкatŭ ші a datŭ ші aчestopŭ лȣкpъtopĭ fpan-чezĭ, пȣцinъ пîine ші mȣлtъ кapne; neste kîte-ва ziлe лȣкpъtopiĭ fpanчezĭ epaŭ în sta-pe sъ пpodȣкъ întp'o zi atîta ка лȣкpъtopiĭ anглezĭ fiindŭ къ întp'adeвъpŭ o oка de кapne konpinde în sine maĭ mȣлtъ пȣtepe пpodȣktiвъ de kîtŭ o oка de пîine. Nȣ este o întîmплape asapdoasъ къ toцĭ пoпȣлiĭ кapniвopĭ (кape mъ-nînкъ mȣлtъ кapne) sîntŭ d'ȣnŭ кapaktepŭ maĭ sълбatiкŭ de kîtŭ пoпȣлiĭ плanteвopĭ (кape mъ-nînкŭ mȣлte вeцetaлe). Poate къ aчeasta a fъкȣtŭ къ fipea pomînȣлȣĭ (цъpanȣлȣĭ) este aшa de блîndъ пpeкȣmŭ o вedemŭ, fiindŭ къ este кȣnoskȣtŭ къ цъpanȣлŭ nostpȣ mъnînкъ пpea пȣцinъ кapne în віeaцa лȣĭ, opĭ din каȣza postȣpiлopŭ opĭ din eкonomie, fiindŭ къ zіче къ: e пъкatŭ sъ taie o вакъ.

(Ва ȣpma.)

Шорічелȣ ші шоболанȣ.

În артіколȣлȣ каре 'лȣ-амȣ консекратȣ în ачестȣ жȣрналȣ пентрȣ траiȣлȣ анімалелорȣ, амȣ ворбітȣ чева маі пе ларгȣ деспре траiȣлȣ шорічілȣі ші а шоболанілорȣ, аічі însъ воімȣ а фаче нȣмаі о обсерваціȣне компаратівъ întре шоарічі ші шоболані, маі кȣ сеамъ деспре шоболанȣ нȣмітȣ мінграторіȣ.

Шоарічеле (Mus) este ȣнȣ анімалȣ мікȣ, foapte ценtілȣ ші foapte роditорȣ (Аристотел zіче къ а възȣtȣ къ dintр'о перекe de шоаречі, а ешітȣ în кърсȣлȣ de 7 лȣні, 150 пȣі); sîntȣ foapte sfiiчіоші; аȣ о кodiцъ зȣбціре пъроасъ ші паркъ акоперіte кȣ солзȣрі ші d'о формъ партікȣларъ (коаda шорічелȣлȣі, е веsтітъ пентрȣ форма sa); капȣлȣ лорȣ este askȣціtȣ; аȣ нȣмаі 4 dінці тъіоші ші кîте треі мъселе în dреапта ші stînга dар кȣ ачешті пȣціні dінці мънîнкȣ маі мȣлтȣ de кîтȣ ноі кȣ 32 чеі авемȣ. Съ гъсеskȣ пе кîмпȣрі, în пъdȣрі ші în каселе оаменілорȣ; пȣтемȣ съ zічемȣ къ domenȣлȣ шоаречілорȣ este лȣмеа întреагъ. Sîntȣ омnіvоаре адекъ мънîнкъ тоате лȣкрȣріле че гъсеskȣ: пîне, фъінъ, хаінеле, тоате вецетаleле, тоате кърцȣріле ші кеарȣ талпъ de чізме; dарȣ се ші мънîнкȣ ȣнȣ пе алтȣ. Ворачітатеа лорȣ а фъкȣтȣ каламітате пȣблікъ пентрȣ ноі оаменії.



I. Шоаречеле din касъ (Mus Musculus).

Sîntȣ фелȣріmі de спеце de шоаречі. Челȣ маі обічнȣітȣ (везі fig. 1) адекъ шоаречеле din касъ (Mus Musculus), este деstȣлȣ de кȣноskȣтȣ; лȣнціmеа корпȣлȣі сȣȣ este нȣмаі de 3 полічe; коаda лȣі este de мърімеа корпȣлȣі; este de колоаре ченȣшіе înкісъ, dарȣ жосȣ este албішоаръ. Esistъ ші шоаречі пеstріці кȣ окії рошії. Ачеаstъ dȣпе ȣрмъ спецъ аре о маре пасіȣне пентрȣ кърці; dарȣ шоаречеле în ценере este біблiofілі: îi плаче съ înгіцъ бібліотечі întреці însъ фъръ съ девіе преа înвъцатȣ пентрȣ ачеаста (ка ȣнії оамені). Еі ръспîndеskȣ о одоаре foapte неплъкȣтъ пріn ȣdȣлȣ лорȣ каре пȣте ръȣ. De треі орі пе анȣ, фатъ кîте 7 пȣі ші маі мȣлтȣ каре іарȣ кърîndȣ învеnе съ fete. Песте 14 zіле пȣіȣлȣ а съвîршітȣ edȣкаціȣнеа лȣі ші нȣмаі аре тревȣінцъ de пъріnці. Пісічі, невъstȣічі ші арічії sîntȣ іnemічі лорȣ ші îi гонеskȣ ръȣ. Dарȣ ші омȣлȣ îi гонеште кȣ кърсе ші кȣ фелȣріmі de отръвȣрі (arsenik, fosfor, тȣрта лȣпȣлȣі ш. ч. л.)

О алтъ спецъ în ценȣлȣ шоаречелорȣ sîntȣ *шоболані* (Mus rattus) sîntȣ de доі ші треі орі маі марі de кîтȣ шоаречі. Sîntȣ анімале ȣрîте ла ведере, foapte вораче ші ръі în кîтȣ de мȣлте орі кеарȣ пісічеле се темȣ de dîнішії. Патріеа шоболанілорȣ este Asiea; de аколо аȣ венітȣ în Еȣропа ші d'аічі іаȣ dȣсȣ ȣнії коръбіері ла Амеріка. Se ціне în каселе оаменілорȣ, în граждȣрі, магазіе, ȣмблъторі ші мънîнкȣ іарȣ тоате лȣкрȣріле dарȣ маі кȣ сеамъ слънiна, ші ȣнії sîntȣ аша de îndръзнеці în кîтȣ ронȣ бȣкъці de слъніnъ din корпȣлȣ порчілорȣ вії ші ле мънîнкȣ. Еі роdȣ ші înгъреskȣ кеарȣ zіdȣрі ші-ші факȣ ȣнȣ dрȣмȣ: de мȣлте орі пе анȣ факȣ 4—7 пȣі каре sîntȣ орбі кîndȣ наskȣ.

Пȣії de шоболані жокȣ кȣ пасіȣне, dарȣ de мȣлте орі în жокȣріле лорȣ се înкъркȣ кȣ коаdеле лорȣ ші атȣнчі есе întре еі о înкȣркътȣръ маре.

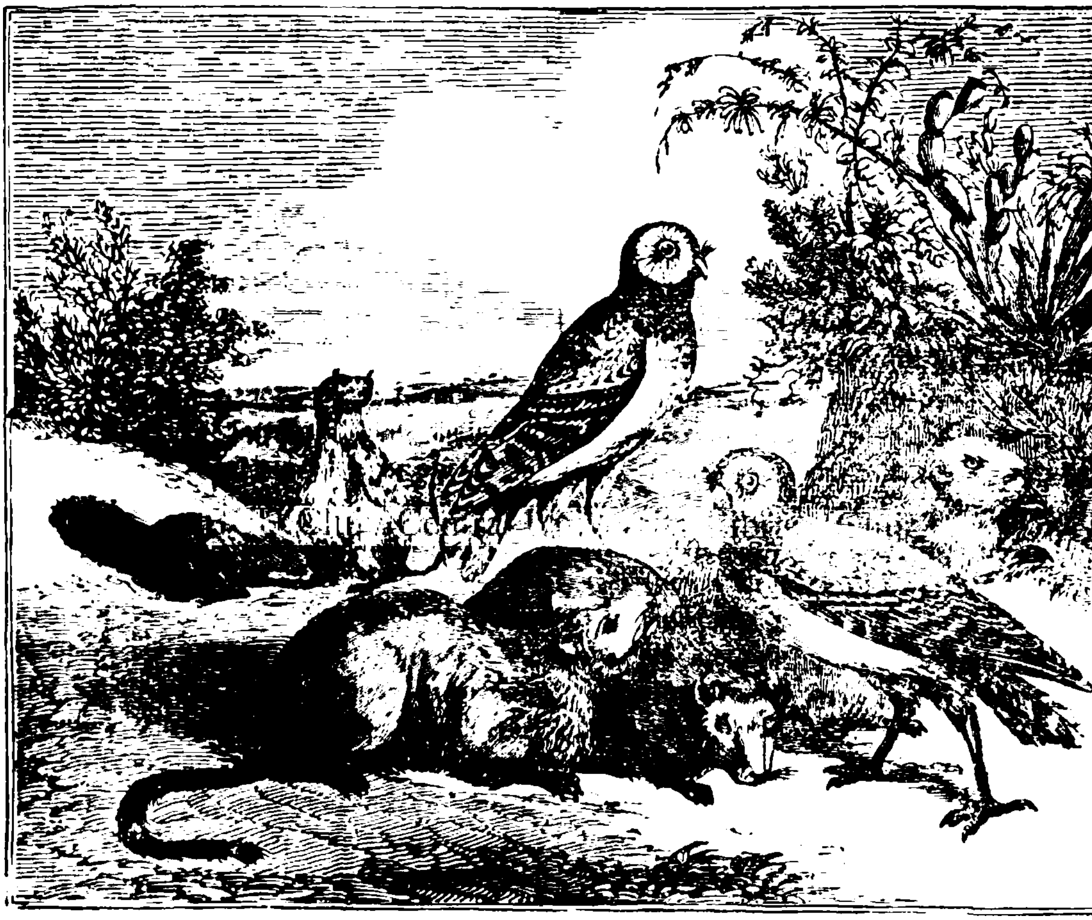
Кȣ кît кліма е маі калdъ, кȣ аtît се înмȣлцеsk шоболані маі лесне: în Insȣла Іамаіка форшеазъ о попȣлаціȣне поате аша de маре ка оаменії d'аколо; dар în India s'аȣ възȣтȣ ȣнеле ораше sіліте а се еспатріа din казза шоаречелорȣ. Еатъ къ ші шоболанії sîntȣ кîте оdатъ казза къ омȣлȣ este sіліtȣ а пъръсі патріеа sa.

Оаменії îi гонеskȣ кȣ кърса ші отръвȣрі; ȣнії аȣ повъцȣітȣ а прinde ȣнȣ шоболанȣ, а'лȣ ȣнџе кȣ пъкȣрі ші аі da дрȣмȣ; кîndȣ камаразії лȣі 'лȣ веdе în астъ старе, фȣгȣ тоці; dарȣ ачестȣ еспериментȣ este перікȣлосȣ, фііndȣ къ поате съ продȣкъ ȣнȣ інчеndіȣ (фокȣ.)

Шоболанії каре în секȣлȣл чел dȣпе ȣрмъ а фъкȣтȣ інвасіȣне în Еȣропа ші каре естермінъ din zі în zі маі мȣлтȣ фелȣлȣ деспре каре амȣ ворбітȣ пînъ акȣмȣ, este фелȣлȣ нȣмітȣ шоболанȣ мінгръторіȣ (Mus decumanus); este сакеш-галбенȣ; жосȣ албȣ; аре лȣнціmеа de 10

полічї; коаda е чева maї скsptъ ші este înkъ maї вораче de kîtš чеlš пречеdentš. Îї плаче maї mslts съ ръmîie лînгъ mopї, tabaціе, pîspї ші капалsрї. Нisічї пs преа îndpъsneскš s'ъї ataче. Натріа ачестsї animaлš este іарš Asiea (Persia ші India). Ла înчепstsлš секsлsлsї trekstš, аš notatš miлioane de ачеші шоболані пеste pîsлš Воlга, аš venitš ла Prusiea, de аколо ла Полопia ші de аколо în Цермапіea ші Франчіеа. Акsmš аš dobînditš dpeptsлš de indeцenatš în Франчіа, ші kîndš чіпе-ва мерџе поаntea ла opa 1—2 în stpadeле Парisлsї, веde msлцї d'ачешті msзаfipї opientaлї. Ei fъtš пе anš de doъ opї kîte 12 odatъ ші гonеskš ръš пе toцї чеї-лалцї шоболані.

Dapš în Kamtчеatka esistъ spš felš de шоболані (Mus Emigrans вeзї fiг. 2) kape fakš кълъtopiї пepiodiче foapte лsnцї. Kîndš mepгš, sмблs în чете mapї ші în liniї pегsлaцї ка solдaцї ла маршš mi msлцimea лорš este atita de



II. Шоболанї кълъторї (Mus emigrans).

mape în kîtš în mizлoкsлš лsneї лsї Isлie kîndš ei аš ажsпsš ла msлsріле pîsлsї Ostroluk, adeкъ dspe че аš mepsš 25 гpade цеографіче (maї msлtš de kîtš 300 miлsрї) пsmaї o sinгsрь чеаtъ аре tрєбsinцъ de doъ ope a tpече пeste spš локš!

În лspa лsї Oktombpie, se întopkš еаръші ла Kamtчеatka ші atsпчї este o бskspie mape пепtps вîпъtopї fiindš къ паsъріле ръпitoape ші feаpъле сълбatiче кape гonеskš ачесте miлioane de шоболані ка съї mъпînче, daš okazisпea вîпъtopiлopš a esepsa meseria лорš ші a se îmбогъці de блъпsрiле лорš.

Eatъ къ în лsme, ачеї лаkomї kape гonеskš пе алцiї, sîntš în цепере гonіцї de алцiї kape sîntš înkъ maї лаksmї de kîtš еї. Asta este mopaлsлš istopieї mapї kape o чitimš în къpцї ші a istopiiлopš mічї kape ле веdemš în toate зiлеле.

Траiвлӗ апiмалелорӗ.

(Ѹрмаре.)

Оѹъле de вiвiлiкъ sinтӗ челе маi тарi din але тѹтѹлорӗ пъсърiлорӗ domestiче.

Ѹнӗ кокошӗ е destѹлӗ пентрѹ 10—12 гъинi; ле iѹбеште мѹлтӗ, ле вестеште кiндӗ s'апропiъ вр'ѹнӗ iнемiкӗ; iмблетѹлӗ съӗ есте маiestѹоsӗ, коада sa чеа фрѹмоаsъ нѹ о гъsiмӗ ла нiчi ѹнӗ алтӗ animалӗ; есте компѹsъ de 14 пене, ла fie-каре пiчiорӗ аре кiте ѹнѹ пiнтене.— Кокошѹлӗ есте џелоsӗ шi деспотӗ iн фамiлiа sa, кiндӗ веде пе ѹнӗ алтӗ кокошӗ къ se апропiе de гъiнеле sале, se арѹнкъ асѹпръ-i шi se iнчепе iнтре амiндоi кокошii о лѹптъ фоарте sinџероаsъ пiнъ кiндӗ орi къ челӗ поӗ венiтӗ плеакъ saӗ къ ѹнѹлӗ din конбатанџi моаре. Asemenea лѹпте s'аӗ датӗ ла нiште спектаколе пѹблiче ла кiте-ва din нацiѹнiле антiче шi модерне. Кiнезii, Iндienii, Атенieнii, Iспанiолii, Енглезii шi Францезii шi-аӗ фъкѹтӗ петречерi пѹблiче din ачесте лѹпте але кокошiлорӗ. Челе алте обiчеiѹрi але кокошѹлѹi sinтӗ кѹноsкѹте тѹтѹлорӗ Sinтӗ фелѹрiмi de варieтъџi de кокошi s. е. кокошѹлӗ din Padua (фоарте маре), din Тѹрчiа (аре пене фоарте фрѹмоаse, din Англiа (фоарте iналтӗ), кокошӗ кѹ пенеле фоарте мiчi.— C. petas (iнкълџаџi) аӗ фѹлџi пiнъ ла деџетеле пiчiоарелорӗ, C. din Бенгалӗ seамънъ пар' к'арӗ авеа чiсме iн пiчiоаре, sinтӗ мiчi даръ фоате кѹраџiошi; C. негрi de Mozамбiкӗ (iн Africa); C. din Персia, п'аӗ коаде; C din Жеапонiа sinтӗ албi шi фѹлџii лорӗ seамънъ пар' к'арӗ fi пърӗ.— Кокошѹлӗ каstратӗ se кiамъ клапонѹ шi se iнграшъ лесне.

Даръ гъiна? Чiне ва съ аiбъ гъiнi карi съ оѹъ мѹлте оѹъ, съ ле алеагъ съ fie de мърiмеа de мiзлокӗ, негре, съ нѹ аiбъ пе капӗ моџѹрi марi шi рiдiкате шi съ нѹ fie преа грасе

Гъiнеле оѹъ iн тотӗ анѹлӗ, iнсъ девинӗ стерпе дѹпе 3—5 анi: ѹнеле пѹнӗ оѹъ ла 2—3 зiле, алтеле iн тоате зiлеле шi пѹџiне de доѹъ орi пе зi; челӗ d'iнтiiӗ оѹӗ каре-лӗ оѹъ гъiна, е маi мiкӗ. Кiндӗ нѹ аӗ кокошӗ, оѹъле лорӗ sinтӗ стерпе (нѹ skoтӗ пѹi); iнсъ se пъстреазъ маi бiне de кiтӗ оѹъле кѹ плодӗ (каре skoтӗ пѹi). Тоамна кiндӗ гъiна 'шi скимбъ фѹлџii, нѹ пѹне оѹъ, ачеаста џiне шеаse съптъмiнi. Чiне ва съ пъстреze оѹъ de клочiтӗ мѹлтӗ тiмпӗ ка съ нѹ se стрiче, съ ле ѹнгъ кѹ чеаръ saӗ кѹ ѹнтӗ-de-лемнӗ saӗ алте фелѹрi de гръsiмi.

Ѹнеле din гъiнi дѹпе че аӗ оѹатӗ 18—20 de оѹъ, skoтӗ ѹнӗ гласӗ партiкѹларiӗ (клонкънiре, glaussement), каре есте ѹнӗ семнӗ къ ворӗ съ клочеаskъ, атѹнчi требѹе съ se фaкъ черереа лорӗ; iнсъ гъiна маi тiнъръ de доѹi анi, saӗ сперiъчioаsъ шi реа de fire нѹ sinтӗ бѹне de клочiтӗ. Гъiна каре клочеште, о остенеште мѹлтӗ ачеастъ операџiѹне, къчi iн тотӗ тiмпѹлӗ ачеsta нѹ se мiшкъ de локӗ нiчi ка съ мънiнче saӗ съ беа. Дѹпе 21 de зiле а sfiршiтӗ ачеастъ операџiѹне шi пѹii есӗ вii; даръ нѹ нѹмаi оѹъле лорӗ даръ шi оѹъ стреiне шi кiарӗ de ла алтӗ неамӗ de пасерi (s. е. de раџъ. de пъѹнӗ), гъiнеле ле клочеskӗ кѹ о маре плъчере.— Даръ шi о simплъ кълдѹръ есте destѹлӗ а клочi оѹъле. Iн Еџiптӗ sinтӗ фъкѹте кѹптоаре iнкълзiте iнтр'адiнsӗ ѹнде sѹте de оѹъ ръмiнӗ 21 de зiле шi пе ѹрмъ есӗ sѹте de пѹi вii.

Кѹрканѹлӗ а фостӗ iмпортатӗ iн sеколѹлӗ алӗ 16-леа din India iн Еѹропа прiн мiзлочiреа мiсiонарiлорӗ; ачеастъ пасъре е греа шi нѹ поате збѹра, se iнграшъ лесне, есте de dife-рiте колорi, аре пiнтенi ла пiчiоаре, шi кiндӗ iмбътрiнеште-i креште пе пептӗ нiште перi лѹнџi ка ѹнӗ фелiӗ de баръ. Femeла пѹне de доѹъ орi пе анӗ (iн Феврѹарiе шi Аѹгѹстӗ) кiте 15 пiнъ ла 25 de оѹъ Кѹрка клочеште 21 de зiле шi есте фоарте џелоаsъ, кiндӗ клочеште шi кiндӗ п'о гонеште чiне-ва кѹ siла, моаре de фоаме ръмiiндӗ немiнкатъ клочiндӗ пе оѹъле sале.

Потiрнiчеле аӗ о одоаре fiнъ, ѹнӗ iмблетӗ фоарте iѹте даръ нѹ поате съ збоаре преа sѹsӗ; se нѹтреште кѹ гръѹнџе, кѹ iнsекте, кѹ мелчi; тръеште 16—20 de анi. Потiрнiкеа пѹне 16—17 оѹъ гълбiоаре карi аӗ о коажъ таре, кѹiбѹлӗ еi шi-лӗ фаче iн пъмiнтӗ, съпiндӗ аколо о гроапъ ротѹндъ ѹнде пѹне паie шi еарбъ ѹскатъ; пѹii еi iндатъ дѹпе еширеа лорӗ din оѹъ iнчепе съ iмбле шi фѹгӗ фоарте iѹте. Кiндӗ веде пѹii iн перiколӗ, s. е. fiiндӗ гонiџi de вр'ѹнѹ вiнъторӗ, атѹнчi iнтребѹiнџеазъ ѹрмътоареа вiклешне ка

съ-ї скапе; skoate adiкъ ȣnŭ глаsŭ partiкȣларŭ шi îndatъ пȣiї eї se кȣлкъ жоsŭ пе пъмîntŭ шi ръмîнŭ аколо, nemiшкацї кiарŭ съ-ї шi omoape чine-ва, шi fiindŭ къ колоареа лорŭ seamънъ кȣ ачеea a пъмîntȣлȣї, de ачееа ръмîнŭ невъзȣцї; în timпȣлŭ ачеsta мȣма se фаче пар' к'ар fi ръniтъ, de ачеia кîiнеле вînъторȣлȣї алеаргъ ла dînsa шi нȣ maї каȣтъ dȣпе пȣiї eї. апоï ea възîndŭ къ кîiнеле a пердȣтŭ ȣрмеле пȣiлорŭ eї, îndatъ sвоаръ шi sкапъ din гоnipea лорŭ; акȣмŭ ea ръвine ла пȣiї sъї, 'ї кiамъ шi-ї adȣнъ împреџiȣрȣлŭ eї. Sîntŭ потîрнiкi кȣ пiчiоареле ченȣшiї (p. gresea) шi sîntŭ шi alte потîрнiкi карï aŭ пiчiоареле шi чiокȣлŭ рошȣ (p. rubra): челе din ȣрмъ sîntŭ maï фрȣмоаse ла ведере; челе d'întîiŭ însъ sîntŭ maï вȣне de mîнкаtŭ.— Пȣiї de потîрнiке трeъeskŭ кȣ потîрнiкеле бътрîне împреȣнъ toатъ ieарна; вара вînареа лорŭ нȣ e греа fiindŭ къ кîiнеле de вînatŭ ле simte de deпарте.— Кȣ оȣъ de фȣрнiчï шi кȣ мeзŭ de пîiне поате чine-ва съ креаskъ în касъ потîрнiкi карï se domestiчeskŭ foapte вine.

Препелiца seamънъ мȣлtŭ кȣ потîрнiкеа, în привiнџа колоареї, фачереї кȣiвȣлȣї, шчл., însъ sîntŭ мȣлtŭ maï мiчï de кîtŭ потîрнiкеле шi нiчï odatъ нȣ se гъseшtе о препелiцъ кȣ чiокȣлŭ рошȣ шi кȣ пiчiоареле рошiї ка потîрнiкеле, шi оȣъле лорŭ sîntŭ maï мiчï шi d'о altъ фаџъ. Нȣ se ȣneskŭ în чeте; нȣmaï кîndŭ къльtoреskŭ атȣнчï мергŭ în чeте; însъ dȣпе че aŭ ажȣнsŭ ла локȣлŭ ȣnde ворŭ съ se aшeze se deспартŭ ȣna de alta.— Препелiцеле în кълъtopia лорŭ de toaмна трекŭ *мареа Mediteranъ*, даръ fiindŭ къ sвоаръ кȣ греŭ, de ачееа se întîмплъ, кîndŭ e вîntŭ таре, къ кадŭ în маре. Asta e каȣsa къ препелiцеле нȣ se înмȣлцеskŭ аша de таре dȣпе кȣмŭ арŭ требȣi, dȣпе *рошiреа* лорŭ чеа пеsтe мъsȣръ. Даръ требȣiнџа de a кълъtopi este ȣnŭ adeвъратŭ instinktŭ ла ачеste пасърї, прекȣмŭ s'a пробатŭ dȣпе препелiцеле че ле-aŭ џinȣtŭ ȣniї înkise în касъ întр'о колiвie шi кiарŭ întр'о касъ калдъ înkisъ кȣ облоане, aŭ аръtatŭ о маре neastîмпъраре кîndŭ а ажȣнsŭ timпȣлŭ кълъtopieї. Femeла препелiцеї нȣ podeшtе кîndŭ este în робie (în колiвie), даръ партеа бървъteaskъ este foapte кȣраџioaсъ шi se батŭ ȣнȣлŭ кȣ alтȣлŭ întokmaï ка кокошiї рiвалї. Карнеа препелiцелорŭ tinepe шi гpase e foapte нȣtpitoape, фаче пofтъ de mîнкаре, însъ съ нȣ тъпîнче, чiне-ва мȣлtŭ *dintр'însa*.

Тȣртȣрела este кȣ dрептŭ кȣвînтŭ simволȣлŭ влîndeцеї, inoченцiї шi аллŭ fideлiтъцiї конжȣгале; къчï еле îмблъ переке, переке, ȣnŭ масkȣлŭ шi о femeлъ, апоï кîndŭ moape ȣнȣлŭ din eї, челŭ altŭ каре ръмîne нȣ se maï împерекiазъ кȣ alтȣлŭ чi îмблъ sinгȣpatiкъ.— Тȣртȣреле sîntŭ în мȣлте църï о пасъре кълъtoape. Кȣiвȣлŭ лорŭ шi-лŭ факŭ пе арворï înалцï, în пȣdȣрї întȣнекоаse deпъртате de локȣiнцеле оаменiлорŭ. Нȣмаï în църрiле foapte фрiгȣроаse saŭ foapte калdȣроаse нȣ se гъseskŭ тȣртȣреле.

Порȣмвiца seamънъ кȣ тȣртȣреlа, însъ аре пiчiоареле maï skȣрte, арiпеле foapte лȣнџi, ȣnŭ sворŭ înалtŭ, ȣnŭ чiокŭ dрептŭ, skȣрtŭ шi гроsŭ. Кîndŭ тъпiнкъ мȣлtŭ, гîтлежȣлŭ sъŭ se *ȣnflъ*.— Еле sîntŭ гранiворe, însъ, гръȣнцеле челе maï tapï ле плакŭ maï мȣлtŭ, къчï ле înгiтŭ фъръ съ ле ранпъ; трeъeskŭ 15—20 de anї; ле плакŭ съ se skalde шi se тъвълеskŭ în пȣлвере, aŭ о ведере foapte вȣнъ, ȣnŭ аȣзŭ finŭ, ȣnŭ sворŭ repede, maï кȣ seaмъ кîndŭ ле гoneskŭ пасерiле ръпiтоаре; глаsȣлŭ лорŭ este ȣnŭ фелŭ de stiгаре.

De шi провервȣлŭ зiче: „Блîndŭ ка о порȣмвiцъ“ кȣ toate astea, порȣмвiї se батŭ ȣнȣлŭ пе alтȣлŭ кîte odatъ кiарŭ пiнъ ла moapte, шi пiнъ atȣнчï se батŭ пе капŭ кȣ арiпеле. Ла fie-каре перекiъ ръмîne nedesлiпitŭ маsкȣлȣлŭ de femeлъ. Femeла пȣне доъ оȣъ; амîndoї пърiнџiї ieaŭ парте ла клочiреа лорŭ, шi în timпȣлŭ ачеsta femeла ръмîne ла пȣї 18 оре шi въpвatȣлŭ 6 оре în fie-каре 24 de оре, шi *opеле лорŭ sîntŭ* регȣлате în astŭ-фелŭ în кîtŭ кîndŭ ȣнȣлŭ dintр'îншiї întîрзie шi opa a трекȣtŭ, челŭ altŭ мерџе съ-лŭ каȣте ка съ ревiїъ ла локŭ.

Пȣiї de порȣмвi, dȣпе eшiреа лорŭ din оȣъ, ръмîнŭ 4 зiлле фъръ mîнкаре; d'ачï înколо пiнъ ла перфекта крештере a лорŭ sîntŭ sȣвtŭ îngрiжiреа femeлеї; даръ femeла нȣ se deпъртеазъ de dînшiї, нȣмаï atȣнчï кîndŭ este siлiтъ a îмбла ка съ-шi каȣте нȣtpimîntȣлŭ, шi atȣнчï кiарŭ se гръвеште a ревенi ла локŭ, даръ пȣiї ачешtia fiindŭ къ нȣ потŭ съ тъпîнче кȣ чiокȣлŭ лорŭ fiindŭ moале, de ачееа амîndoї пърiнџiї лорŭ мачiнъ пентрȣ dînшiї, adiкъ ieaŭ нȣtpimenтеле în гȣра лорŭ, ле тъпîнкъ шi пе ȣрмъ ле

дъ în гȣріле пȣілорŏ лорŏ, апоі fiindŏ къ maĭ totŏ-d'аȣna între amîndoi пȣіĭ карі esŏ odatъ din amîndoъ оȣъле, ȣнȣлŏ este maskȣлŏ ші алтȣлŏ femeлъ, de ачеea tatълȣ-ші алеџе пе tatъ ші mȣma пе fiŏ кърора ле пȣне în гȣръ нȣтрімен-tеле мъчинате. Даръ дȣпе о лȣнъ (28) de zile кîndŏ пȣіі s'aŏ фъкȣtŏ марĭ, tatълŏ лорȣ-ĭ гонеште din кȣібŏ ка съ-ші каȣte singȣрĭ нȣтрімîntŏ.

Порȣмбіі domestiчĭ поtŏ съ dea ȣнŏ венітŏ destȣлŏ de бȣнŏ, кăчі о переке skoate пе fie-каре лȣнъ doĭ пȣĭ (о переке). Порȣмбіі ачештіа аŏ ȣнŏ instinktŏ кȣріоsŏ, adikъ кîtŏ de депărте ворŏ fi de кȣібȣлŏ лорŏ, se гръбеskŏ a se întoарче аколо, maĭ кȣ seamъ кîndŏ аŏ аколо оȣъ, ші кіарŏ съ fie ȣɪте de леге (поштĭ) депъртаџĭ, гъсеskŏ дрȣмȣлŏ лорŏ дрептŏ a касъ. Пе temeiȣлŏ ачеsta este органisatъ în ȣнеле локȣрĭ ȣнŏ felĭŏ de поште de skrisorĭ, пȣртате de порȣмбĭ. Кăчĭ кîndŏ s. e. аре чіне-ва ла Віена о порȣмбіцъ каре аре кȣібȣлŏ съŏ ла Пешта, ші о слобоаде легîndŏ de пічіорȣлŏ еĭ о skrisoаре, порȣмбіца кȣ іџеала чеа maĭ маре ва sбȣра дрептŏ ла Пешта а касъ.

Sîntŏ о мȣлџіме de спеџе de порȣмбĭ сълбатічĭ ші кіарŏ între чеĭ domestiчіџĭ sîntŏ еаръшĭ felȣрітĭ de варіетъџĭ. S. e. порȣмбіі карі-ші resfіръ коаda лорŏ ка пъȣнȣлŏ (Pigeon-Paon); порȣмбіі каріі аŏ пе гîtŏ ȣнŏ felĭŏ de крават (Pigeon-cravatte); порȣмбіі тȣрпъторĭ карĭ se învîrteskŏ împреџіȣрȣлŏ лорŏ кîndŏ sбоаръ (Pigeon-tournant); порȣмбіі карĭ se даŏ песте капŏ кîndŏ sбоаръ (pigeon-culbutant) ші мȣлте алтеле. Карнеа de порȣмбĭ este бȣнъ de mîнкатŏ ші totŏ d'o datъ ȣшоаръ de mistȣitŏ.

Stрȣцȣлŏ (Struthia camelus, autruche) локȣеште în deserтеле de Афріка ші Asia (Аравіа), este îналтŏ ка ȣнŏ omŏ шеzîndŏ пе калŏ. Нȣ поate съ sбоаре кăчĭ лîнгъ корпȣлŏ съŏ гросŏ аре арінĭ мічĭ, даръ fȣџе foarte iȣte, ла sfîршітȣлŏ fie-кърііа din арінеле сале аре дооъ аче; stрȣцȣлŏ нȣ беа нічĭ odatъ; кîте odatъ se адȣнъ în чете марĭ; sîntŏ капабілĭ а пріімі оареші-каре învъцътȣръ maĭ кȣ seamъ кîndȣ-ĭ прінде чіне-ва fiindŏ tinerĭ; stрȣцȣлŏ мънîнкъ totŏ че гъсеште, кіарŏ петре, бȣкъџĭ de ферŏ ші de арамъ ле înгіте. Femeлa пȣне 20—30 de оȣъ odatъ, fieші-каре оȣ de мъріmea капȣлȣĭ ȣнȣĭ копілŏ, авîndŏ о коажъ tare. Кîndŏ stрȣцȣлŏ se веde în періколŏ d'a fi прінsŏ, атȣнчĭ багъ капȣлŏ sȣб nisinŏ înкіпȣindȣ-ші къ daка елŏ нȣ веde пе inemikŏ, нічĭ inemikȣлŏ нȣ-лŏ веde пе dînsȣлŏ! Пенеле stрȣцȣлȣĭ maskȣлŏ sîntŏ foarte къȣtate.— Карнеа sa нȣ е бȣнъ, даръ оȣъле sale sîntŏ foarte бȣне de mîнкаре: ȣнеĭ familiĭ мічі-ĭ е destȣлŏ ȣнŏ оŏ пентрȣ ȣнŏ прînzŏ.

Касȣарȣлŏ este maĭ mikŏ de кîtŏ stрȣцȣлŏ, локȣеште în Asia оріенталъ în църіле калде (s. e. Iава, Sȣматра), аре ка ȣнŏ felĭŏ de каskъ пе фрȣнте; касȣарȣлŏ аре аріне înкъ maĭ мічĭ de кîtŏ але stрȣцȣлȣĭ, ші sîntŏ арmate de аче (piquants) кȣрбате în форма ȣнȣĭ аркŏ; se апъръ кȣ пічіоареле întokmaĭ ка ȣнŏ калŏ, ші merџe мȣлtŏ maĭ iȣte de кîtŏ калȣлŏ челŏ maĭ бȣнŏ.

Дропіа каре se афлъ ла noĭ пе кîмпȣрĭ шеџе аша de мȣлtŏ, esistъ раръ în Еȣропа чентралъ ші окчіденталъ (Џерmania ші Франца). Дропііле нȣ se sȣie пе рамȣрĭ нічĭ odatъ, stрігареа лорŏ seamънъ кȣ а копілȣлȣĭ. Іеарна тръеskŏ în чете нȣтріндȣ-se кȣ semінџе, кȣ insekte, кȣ шоаречĭ, кȣ броаште ші кȣ пасȣрĭ мічĭ; кîndŏ sîntŏ адȣнате, пȣнŏ пе кîте ȣна дрептŏ santinелъ ка съ besteaskъ sочіеtatea кîndŏ se ва апропіа вр'ȣнŏ inemikŏ; прімъвара sочіетъціле se desfakŏ ші fie-каре îмблъ ка съ-ші каȣte нȣтріреа sa; бърбатȣлŏ resfіръ коаda sa ка кȣрканȣлŏ; femeлa faче гъорĭ în пъмîntŏ între бȣкателе de пе кîмпŏ, ші пȣне аколо доъ оȣъ карĭ sîntŏ албе кȣ пете рошіі; еа клочеште 30 de zile.

Sпȣркачіȣлŏ аре ші елŏ (ка дропіа) нȣmaĭ treĭ деџіте ла пічіорŏ: partea бърбътеаskъ аре о колеtъ îndoitъ ла гîtŏ, femeлa пȣне în лȣна лȣĭ Іȣніе 4—5 оȣъ фрȣмоаsе, верzĭ ші лȣчітоаре. Пȣіі tinerĭ абіа în лȣна лȣĭ Аȣгȣstŏ înчепŏ съ sбоаре, îмблъ дȣпе мȣма лорŏ ка пȣіі de гъінъ ші кîndŏ аȣdŏ ȣнŏ sgomotŏ, se пȣнŏ пе пъмîntŏ ші нȣ se мішкъ кіарŏ de 'ĭ-арŏ omorĭ чіне-ва. Ачеаstъ пасъре е foarte вікleанъ; кîndŏ бънȣеskŏ вр'ȣнŏ періколŏ, sбоаръ ші fakŏ ка ла 300 паші, пе ȣрмъ se лаsъ жоsŏ ші fȣгŏ foarte iȣte; карнеа лорŏ е неагръ даръ бȣнъ ла mîнкаре.

(Ва ȣрма.)

Тіпърітŏ în Тіпографіа Колеџіȣлȣĭ Sf. Saba.